

آداب و ادب گفت‌وگو

● دکتر حیدر تورانی

این است که به آنچه می‌گوییم، هم علم داشته باشیم و هم عمل کنیم. پندها و نصیحت‌ها و راهکارهایی که به طرف مقابل (دانش‌آموز یا همکار) می‌دهیم، صادقانه و از سر دلسوزی و درست و عالمانه باشد. روح سخنان ما به رضای الهی آغشته باشد، نه منیت و خودخواهی و غرور! آنگاه که زیبا و قشنگ حرف می‌زنیم، چهره‌ای متبسم و شیرین‌سخن هستیم، در حال به‌جای آوردن آداب گفت‌وگو، و آن لحظه که با او همدل می‌شویم و از ته دل و صادقانه با وی هم‌سخن می‌شویم و رازداری می‌کنیم، در حال عمل به ادب گفت‌وگو هستیم. ادب گفت‌وگو یعنی هیچ وقت ضعف طرف مقابل را به رخ و نکشیم و رازش را بر ملا نسازیم و کاری نکنیم که احساس حقارت و گوشه‌گیری کند.

گفت‌وگوی سالم و آزاد و صادقانه و همدلانه به بودجه و اعتبار نیاز ندارد، کافی است رسم و آیین آن را بلد باشیم و آن را فرا گیریم. این فراگیری تنها با مطالعه منابع و متون علمی و کسب دانش و اطلاعات در حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی نیست، بلکه مهم‌تر از آن، تهجد و تقوای الهی پیشه کردن و از او خواستن است، تا ما را در کمک به دیگران آماده و نفوذ کلاممان را صدچندان کند. آنگاه نیازی نیست چندان شیرین‌بیان باشیم، بلکه کافی است کمی و اندکی از صاحب‌دلان باشیم. آنگاه و آنجاست که خداوند مهر ما را در دل‌ها می‌اندازد و دیگران سراپا اشتیاق با ما به گفت‌وگو می‌پردازند و عقده‌ها می‌کشایند و سبک‌بال می‌شوند و شادمانه در فضای مدرسه به تحصیل درس زندگی می‌پردازند. ■

مدرسه انسانی‌ترین مکان و فضای سازمانی است. مدام و پیوسته با افراد گوناگونی با چهره‌های شاد و متبسم، غمگین و اخمو، محبوب و طلبکار، نیازمند به توجه و علاقه‌مند به احوالپرسی و دیده‌شدن، فراری از مواجهه با دیگری، گوشه‌گیر و میدان‌دار، درهم‌رفته و باز روبه‌رو هستیم. کنار آمدن با سنخ (تیپ)‌های گوناگون با سن و سال‌ها و علاقه‌ها، شخصیت و جایگاه متفاوت (از دانش‌آموزان در پایه‌های گوناگون گرفته تا معلمان و والدین) کار آسانی نیست و نیازمند مهارت و شایستگی و قابلیت و درایت و تدبیر است که من آن‌ها را در دو واژه آداب و ادب گفت‌وگو دسته‌بندی می‌کنم. زمانی که با لبخند و چهره‌ای گشاده در برابر دیگری ظاهر می‌شویم و او را که غمگین و درهم‌رفته است به صحبت وامی‌داریم، یا دست او را می‌گیریم و به اتاق کارمان دعوت می‌کنیم و به گفت‌وگو و درد دل می‌نشینیم و اینکه او را با اسم کوچک صدا می‌زنیم، به سرش دست می‌کشیم و با او در حیاط و راهروی مدرسه قدم می‌زنیم، من این رفتارها را آداب گفت‌وگو می‌نامم.

انجام درست آداب گفت‌وگو زمینه‌های آغاز ادب گفت‌وگو را فراهم می‌کند. ادب گفت‌وگو که بعد از آداب گفت‌وگو و تقریباً هم‌زمان رخ می‌دهد، بسیار مهم‌تر و اثرگذارتر است. علائم و نشانه‌های ادب گفت‌وگو در

